

**РЕСПУБЛИКАЛЫҚ
ҒЫЛЫМИ-ӘДІСТЕМЕЛІК
ЖУРНАЛ**

**ULAGATTY
USTAZ**

**ҚР Оқу-ағарту министрлігі
№ 514 бұйрықпен бекітілген**

**Білім беретін, ғылыми,
танымдық, жарнамалық басылым**

МББ аты: Республикалық ғылыми-әдістемелік журнал «ULAGATTY USTAZ»

МББ тілі: қазақша, орысша, ағылшынша

Шығу жиілігі: айына 1 рет Тарату аумағы: Қазақстан Республикасы

Меншік иесі: «Ulagatty Ustaz» ЖШС Алматы қаласы Бас редакторы: Нагиев И. Б.

Негізгі тақырыптық бағыты: білім беретін, ғылыми, танымдық, жарнамалық

Республикалық ғылыми-әдістемелік журнал «ULAGATTY USTAZ»

жарияланған ақпараттардың авторлық құқы ақпарат авторына тиесілі, редакция жауапты емес.

Жарияланған ақпарат авторларының пікірлері редакция көзқарасын білдірмейді.

Астана қаласы Қазақстан Республикасының

Ақпарат және Қоғамдық даму министрлігінің

Ақпарат комитеті 2023 жылғы 12 ақпандағы

Мерзімді баспасөз басылымын, ақпараттық агенттікті және желілік

Басылымды есепке қоюы туралы куәлігі № KZ51VPY00117354 берілген.

Тапсырыс: 562 Таралымы: 3000 дана.

Журнал «Ulagatty Ustaz» ЖШС баспаханасында басылды.

Алматы қаласы – 2026 жыл Телефон: 8 777 087 6843

**Физикалық тәжірибелер арқылы оқушылардың
шығармашылық қабілетін дамыту**

САҒЫН НҰРЛЫГҮЛ НҰРЖІГІТҚЫЗЫ

Ақтөбе қаласы

№ 48 Жалпы білім беретін орта мектебі.

Физика пәнінің мұғалімі

Қазіргі таңда білім беру жүйесінде оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамыту, олардың сыни ойлау дағдыларын қалыптастыру және пәндер бойынша терең білім алу мәселесі маңызды болып отыр. Осыған орай, физика пәнін оқытуда STEM (Science, Technology, Engineering, Mathematics) әдісін қолдану – білім беру үдерісін жаңа деңгейге көтеруге мүмкіндік береді. STEM әдісі, ғылым, техника, инженерия және математика салаларын біріктіре отырып, оқушылардың практикалық дағдыларын жетілдіруге және шығармашылық қабілеттерін дамытуға үлкен үлес қосады. Физика – табиғат құбылыстарын зерттейтін ғылым. Оқушылар физика пәнінде түрлі заңдар мен түсініктерді үйренеді, соның ішінде энергия, күш, қозғалыс сияқты маңызды ұғымдар бар. Осы пәнді оқытуда STEM әдісінің қолданылуы, оқушылардың алған білімдерін нақты өмірде қолдануға мүмкіндік береді. Оқушылар топтық жұмыстар мен жобалар арқылы өз идеяларын жүзеге асырып, жаңашылдық танытуға мүмкіндік алады. Осылайша, шығармашылық қабілеттерді дамытуға негіз болатын әдіс-тәсілдер қолданысқа енгізіледі. STEM әдісі оқушыларды сыни ойлау мен шығармашылық тұрғыдан мәселелерді шешуге үйретеді. Бұл әдіс арқылы оқушылар өздерін болашақ ғылым мен техника мамандары ретінде сезініп, зерттеу жұмыстарының нәтижелерін шығармашылық жолмен ұсына алады. Сонымен қатар, физика сабағын STEM әдісі арқылы оқыту, ғылыми жобаларды жүзеге асыру, тәжірибелік тапсырмаларды орындау секілді іс – әрекеттер оқушылардың танымдық және шығармашылық қабілеттерін жан – жақты дамытады. STEM әдісінің физика сабағын оқытудағы маңызы өте зор. Ол оқушылардың шығармашылық ойлауын дамытытып, оларды ғылыми – зерттеу жұмыстарына ынталандырады, сондай – ақ қазіргі заманғы білім беру жүйесіне сай жаңашылдыққа жол ашады. Физика сабағы арқылы 8 – сынып оқушыларының шығармашылық қабілеттерін дамытуда STEM әдісін қолдану барысындағы басты міндеттер:

1. 8 – сынып оқушыларның шығармашылық қабілеттерін дамытуда STEM әдісінің маңыздылығын зерттеу.
2. STEM әдісін физика сабақтарында қолдану ерекшеліктерін анықтау.
3. STEM әдісі арқылы оқушылардың ғылыми құбылыстарды түсіну, тәжірибелер жүргізу және шығармашылық тұрғыдан зерттеу дағдыларын дамыту жолдарын анықтау.

4. Физика сабағында STEM әдісін қолдану арқылы оқушылардың проблемаларды шешу және сын тұрғысынан ойлау қабілеттерін арттыру мүмкіндіктерін зерттеу.
5. STEM әдісінің оқушылардың жалпы білім сапасына және шығармашылық қабілеттеріне әсерін бағалау.
6. STEM әдісін тиімді қолдану бойынша ұсыныстар жасау. STEM әдісін физика сабақтарында қолдану арқылы оқушылардың қызығушылығын арттыру және практикалық дағдыларын дамыту өте маңызды. Жобалық жұмыс - бұл оқушылардың ғылыми зерттеу дағдыларын дамытуға, теорияны практикамен байланыстыруға мүмкіндік беретін тиімді тәсілдердің бірі.

Сегізінші сыныпта бұл жұмыс тапсырмалары қарапайым, бірақ оқушыларға ғылым мен технологияны тереңірек түсінуге көмектеседі. Сегізінші сынып оқушылары үшін жобалық жұмыстардың мазмұны физика пәнінің негізгі тақырыптарына сай болуы керек, бірақ оларды қызықты және қолжетімді етіп жасаған жөн. Оқушылар өздерінің физика пәніндегі білімдерін практикалық тұрғыда қолдануға мүмкіндік алады, әрі шығармашылықпен жұмыс істейді. Қазіргі білім беру жүйесінің басты мақсаттарының бірі – оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамыту болып табылады. Бұл ретте STEM әдісі заман талабына сай, оқытудың инновациялық тәсілі ретінде ерекшеленеді. Зерттеу барысында STEM әдісінің мазмұны, ерекшеліктері және оның білім берудегі рөлі жан-жақты қарастырылып, бұл тәсілдің физика пәніндегі шығармашылықты дамытуға ықпалы нақты мысалдар арқылы көрсетілді. Физика – табиғат құбылыстарын түсіндіретін, логикалық ойлау мен талдауды қажет ететін ғылым. Осы пән аясында STEM әдісін қолдану арқылы оқушылардың тек пәндік білімін ғана емес, сонымен қатар олардың жобалық, ізденушілік, сыни ойлау, проблеманы шешу сияқты креативті дағдыларын дамытуға болады. Бұл тәсіл оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттырып, білімді өмірмен байланыстыруға мүмкіндік береді. Жұмыста көрсетілгендей, жобалық жұмыстар, практикалық сабақтар және мультимедиялық құралдар арқылы STEM әдісін сабақ процесіне енгізу – оқушының белсенділігін арттырып, шығармашылық қабілеттерін жетілдіруге оң әсер етеді. Сонымен қатар, бағалау критерийлері мен STEM әдісінің әсерін анықтауға арналған тәсілдер де қарастырылып, оқушылардың жетістіктерін жүйелі бақылауға мүмкіндік беретін құралдар ұсынылды. Қорыта келгенде, STEM әдісін физика сабағында қолдану – оқушылардың шығармашылық қабілетін дамытудың тиімді жолдарының бірі екені дәлелденді.

**Тарихи даталар мен фактілерді жаттауды
жеңілдететін технологиялар**

ИЛЬЯСОВА ЛЯЗЗАТ ТАЛГАТҚЫЗЫ
Атырау қаласы Жалпы білім беретін
Алмалы орта мектебінің тарих
пәнінің мұғалімі

Тарихи даталар мен фактілерді жаттау кезінде жасанды интеллекттің мүмкіндіктері білім беру үдерісін айтарлықтай жеңілдетеді және тиімді етеді. AI құралдары оқушыларға тек тарихи білімді меңгеруге ғана емес, сонымен қатар пәнге деген қызығушылығын арттыруға көмектеседі. Осы әдістемелік құрал арқылы жасанды интеллекттің мүмкіндіктерін тиімді пайдалану жолдарын қарастырып, жалпы білім беретін мектептердің бағдарламасына сәйкес оқушыларға тарихи білімді меңгеруді жеңілдетуге ықпал ету көзделеді.

Тарихи деректерді тиімді жаттау үшін жасанды интеллект құралдарын қолдану барысында мұғалімдерге арналған әдістемелік ұсыныстарды жасау маңызды. Оқу үдерісінде AI технологияларын енгізу оқушыларға жаңа тәсілдермен танысуға, олардың қызығушылығын арттыруға және тарихи білімді жүйелі түрде меңгеруге көмектеседі.

Интерактивті сұрақ-жауап жүйелері. Жасанды интеллект құралдары оқушылардың тарихи білімдерін тексеруге арналған сұрақтар мен жауаптарды автоматты түрде құра алады. Мұғалімдер бұл жүйені сабақты қорытындылау немесе оқу материалын бекіту мақсатында қолдана алады. Оқушылар сұрақтарға жауап беріп, нәтижесін бірден көріп, түзетулер жасай алады.

Тарихи оқиғаларды уақыт шкаласында көрсету. Тарихи оқиғаларды рет-ретімен визуализациялау оқушыларға уақытша байланыстарды түсінуге көмектеседі. Жасанды интеллект құралдары әр оқушының өткен оқиғаларға деген қызығушылығын арттырып, оларды уақыт шкаласында түсінікті етіп орналастыруға мүмкіндік береді. Мұғалімдер оқушыларға уақыт шкаласын жасап, белгілі бір оқиғалардың мәнін тереңірек зерттеуге мүмкіндік беретін тапсырмалар бере алады.

Геймификациялау әдістері. Тарих пәнінде геймификация оқушылардың білімді терең меңгеруін қолдайтын тиімді тәсіл болып табылады. Жасанды интеллект негізінде жұмыс істейтін ойындар мен викториналар оқушыларға тарихи деректер мен оқиғаларды ойын арқылы жаттауға мүмкіндік береді. Мысалы, тарих бойынша арнайы жасалған ойындарда оқушылар әртүрлі кезеңдер мен оқиғаларға қатысты сұрақтарға жауап береді, бұл әдіс оқудың қызықты әрі көңілді болуын қамтамасыз етеді.

Жеке оқу траекториялары. Жасанды интеллект жүйесі әр оқушының білім деңгейін бағалап, оған сәйкес жеке оқу траекториясын құра алады. Бұл оқушылардың тарихи материалдарды меңгеру жолын жеңілдетеді. Мұғалімдер осы тәсіл арқылы оқушыларға жеке бағыт беріп, әрбір оқушының қажеттіліктеріне сәйкес тапсырмалар мен жаттығуларды тандай алады. Бұл әдіс оқушылардың өздігінен жұмыс жасау қабілеттерін арттырып, олардың тарих пәніне деген қызығушылығын жоғарылатады.

Тарихи деректерді жаттау дәстүрлі түрде қиын және уақытты көп алатын процесс болғанымен, жасанды интеллект құралдары арқылы бұл үдерісті едәуір жеңілдетуге болады. AI технологиялары оқушыларға тарихи білімді меңгерудің жаңа тәсілдерін ұсынады, мұғалімдерге сабақтың тиімділігін арттыру үшін әртүрлі әдіс-тәсілдер ұсынады. Жасанды интеллекттің мүмкіндіктерін тиімді пайдалану тарих пәнін оқыту үдерісінде оқушылардың мотивациясын арттырып, пәнге деген қызығушылығын жоғарылатады

Мұғалімдер мен оқушылар жасанды интеллект құралдарын пайдалану арқылы тарихи білімді тиімді түрде меңгеруге және оқу үдерісін қызықты әрі тиімді етіп ұйымдастыруға мүмкіндік алады.

Жасанды интеллект құралдарының тарихты оқыту мен жаттаудағы тиімділігі оқушылардың ойлау қабілеттерін, есте сақтау дағдыларын және уақытты тиімді пайдалануды жақсартады. Сонымен қатар, AI технологиялары арқылы оқушылардың оқу процесі жеке қажеттіліктеріне сәйкес икемделеді, бұл әрбір оқушының өзіндік мүмкіндіктері мен қарқынына сәйкес білім алуға мүмкіндік береді.

БАРАТОВ САЯТ ҚАНАТҰЛЫ
Жетісу облысы Панфилов ауданы
«Жаркент көпсалалы колледжі» ШЖҚ КММ
Қазақстан тарихы пәні мұғалімі

Қазақстандағы этногенез және этникалық процестер

Кіріспе

Қазақстан – Еуразия құрлығының дәл жүрегінде орналасқан, тарихи тұрғыдан алғанда сан алуан этностар мен мәдениеттер тоғысқан ерекше кеңістік. Бұл аймақта ғасырлар бойы әртүрлі тайпалар мен халықтар өмір сүріп, өзара ықпалдастықта дамыды. Соның нәтижесінде күрделі этникалық құрам мен бай мәдени мұра қалыптасты. Қазақстандағы этногенез (этностың қалыптасу процесі) және этникалық процестерді зерттеу – халықтың тарихи тамырын, мәдени ерекшеліктерін және ұлттық бірегейлігін түсінуге мүмкіндік береді.

Этногенез ұғымы және оның мәні

Этногенез – белгілі бір халықтың тарихи қалыптасу, даму және этникалық бірлік ретінде орнығу процесі. Бұл процесс бірнеше факторлардың әсерінен жүреді:

- географиялық орта;
- шаруашылық түрі;
- тілдік және мәдени орта;
- саяси жағдайлар;
- басқа этностармен қарым-қатынас.

Қазақстан аумағында этногенез ұзақ әрі күрделі тарихи кезеңдерді камтиды. Бұл процесс көне дәуірден бастап бүгінгі күнге дейін үздіксіз жалғасып келеді.

Ежелгі дәуірдегі этникалық процестер

Қазақстан аумағындағы алғашқы этникалық бірлестіктер сақ, ғұн, үйсін, қаңлы сияқты тайпалардан бастау алады. Бұл тайпалар:

- көшпелі және жартылай көшпелі өмір салтын ұстанды;
- мал шаруашылығымен айналысты;
- өзіндік мәдениет пен дүниетаным қалыптастырды.

Сақтар мен ғұндар Еуразия даласындағы этникалық және мәдени процестерге зор ықпал етті. Олар тек Қазақстан аумағында ғана емес, бүкіл Еуразия кеңістігінде тарихи өзгерістерге себеп болды.

Орта ғасырлардағы этногенез

Орта ғасырларда Қазақстан аумағында түркі тайпаларының рөлі ерекше артты. Түркі қағанаттарының құрылуы этникалық бірігу процесін жеделдетті.

Бұл кезеңде:

түркі тілдес тайпалар кеңінен таралды;
ортақ мәдени және тілдік кеңістік қалыптасты;
ислам діні таралып, рухани өмірге әсер етті.

Қарлұқ, оғыз, қыпшақ тайпалары қазақ халқының этникалық негізін құрады. Әсіресе қыпшақтардың Дешті Қыпшақ даласындағы ықпалы зор болды.

Моңғол шапқыншылығы және оның әсері

XIII ғасырдағы моңғол шапқыншылығы этникалық процестерге үлкен өзгеріс әкелді. Бұл кезеңде:

тайпалардың араласуы күшейді;
жаңа этникалық элементтер қосылды;
саяси құрылымдар өзгерді.

Дегенмен, моңғол шапқыншылығы жергілікті халықтың толық жойылуына әкелген жоқ, керісінше этникалық синтез процесін жеделдетті.

Қазақ халқының қалыптасуы

Қазақ халқының этногенезі XV ғасырда Қазақ хандығының құрылуымен аяқталу кезеңіне өтті. Бұл кезде:

ру-тайпалық бірлестіктер бірікті;
ортақ тіл, мәдениет және дәстүр қалыптасты;
этникалық өзіндік сана күшейді.

Қазақ халқының құрамына кірген негізгі тайпалар үш жүзге (Ұлы жүз, Орта жүз, Кіші жүз) бірікті. Бұл құрылым этникалық және әлеуметтік ұйымдасудың маңызды формасы болды.

Жаңа заман және этникалық өзгерістер

XVIII–XIX ғасырларда Қазақстан Ресей империясының құрамына енді.

Бұл кезеңде:

орыс, украин, татар және басқа халықтар қоныстанды;
этникалық құрам күрделене түсті;
отырықшылық пен қала мәдениеті дами бастады.

Кеңестік кезеңдегі этникалық процестер

XX ғасырда кеңестік саясат Қазақстанның этникалық құрамына үлкен өзгерістер әкелді:

индустрияландыру және урбанизация;
депортациялар (кәрістер, немістер, шешендер және т.б.);
тың игеру науқаны.

Нәтижесінде Қазақстан көпэтносты мемлекетке айналды.

Тәуелсіз Қазақстандағы этникалық процестер

1991 жылы тәуелсіздік алғаннан кейін Қазақстанда жаңа этникалық саясат қалыптасты. Оның негізгі бағыттары:

этносаралық келісімді сақтау;
ұлттық мәдениеттерді дамыту;
мемлекеттік тілдің мәртебесін арттыру.

Қазақстанда бүгінде 100-ден астам этнос өкілдері өмір сүреді. Елде этносаралық татулық пен бірлік – басты құндылықтардың бірі.

Этникалық процестердің негізгі түрлері

Қазақстандағы этникалық процестер бірнеше бағытта көрінеді:

1. Ассимиляция – бір этностың екінші этносқа сіңісуі.
2. Интеграция – әртүрлі этностардың өзара жақындасуы.
3. Консолидация – этностың ішкі бірігуі.
4. Аккультурация – мәдени өзара ықпалдастық.

Қорытынды

Қазақстандағы этногенез – мыңдаған жылдарға созылған күрделі тарихи процесс. Ол әртүрлі тайпалар мен халықтардың өзара ықпалдастығының нәтижесінде қалыптасты. Бүгінгі Қазақстан – этникалық әртүрлілік пен мәдени байлықтың жарқын үлгісі. Этносаралық келісім мен өзара құрмет елдің тұрақты дамуының негізі болып табылады.

Бұл тақырыпты зерттеу тек тарихи маңызға ие емес, сонымен қатар қазіргі қоғамдағы бірлік пен татулықты нығайту үшін де маңызды.

ТҰРАБАЙ НҰРГЕЛДІ
Қызылорда облысы Қазалы ауданы
«Қ.Пірімов атындағы №103 мектеп» КММ
Көркем еңбек пәні мұғалімі

Өру (тоқу) өнері. Өру түрлері

Кіріспе

Өру (тоқу) өнері – адамзат тарихындағы ең көне қолөнер түрлерінің бірі. Бұл өнер тұрмыстық қажеттіліктен туындап, уақыт өте келе эстетикалық, мәдени және рухани мәнге ие болды. Өру арқылы адамдар киім-кешек, тұрмыстық бұйымдар, сәндік заттар жасап, өздерінің шеберлігін, талғамын және ұлттық ерекшеліктерін көрсете білді. Қазақ халқының дәстүрлі қолөнерінде өру ерекше орын алады және ол ұрпақтан-ұрпаққа жалғасып келе жатқан асыл мұра болып саналады.

Өру өнерінің шығу тарихы

Өру өнерінің пайда болуы алғашқы қауымдық қоғам кезеңінен басталады. Адамдар табиғаттағы өсімдіктердің талшықтарын, жануарлардың жүнін пайдаланып, қарапайым жіптер жасап, оларды бір-бірімен айқастыру арқылы мата, тор, себет сияқты бұйымдар жасаған. Уақыт өте келе бұл процесс жетілдіріліп, түрлі құрал-жабдықтар пайда болды.

Қазақ халқының тұрмысында өру өнері киіз үй жабдықтарын, киімдерді, тұрмыстық бұйымдарды жасауда кеңінен қолданылған. Мысалы, алаша, басқұр, қоржын, кілем сияқты бұйымдар ұлттық нақышпен өріліп, сәндік әрі практикалық қызмет атқарған.

Өру өнерінің маңызы

Өру өнерінің маңызы бірнеше қырынан көрінеді:

1. Тұрмыстық маңызы – киім, төсеніш, тұрмыстық заттар жасауға мүмкіндік береді.
2. Эстетикалық маңызы – әсем өрнектер арқылы адамның көркемдік талғамын дамытады.
3. Тәрбиелік маңызы – еңбекке баулиды, шыдамдылық пен ұқыптылыққа үйретеді.
4. Мәдени маңызы – ұлттық дәстүрлер мен салт-дәстүрді сақтауға ықпал етеді.
5. Экономикалық маңызы – қолөнер бұйымдары табыс көзі бола алады.

Өру түрлері

Өру өнері әртүрлі материалдар мен тәсілдерге байланысты бірнеше түрге бөлінеді:

1. Жіппен өру (тоқу)

Бұл – ең кең таралған түрі. Жіптерді белгілі бір тәртіппен айқастыру арқылы түрлі маталар мен бұйымдар жасалады.

Қолмен тоқу

Тоқу станогымен тоқу

Ілмекпен (крючокпен) тоқу

Бізбен тоқу (спицамен)

2. Жүннен өру

Жүн – қазақ қолөнерінде кең қолданылған материал.

Кілем тоқу

Алаша тоқу

Басқұр өру

Бұл бұйымдар көбінесе ұлттық ою-өрнектермен безендіріледі.

3. Табиғи материалдардан өру

Өсімдік талшықтарынан жасалатын өру түрі:

Қамыстан, талдан себет өру

Жапырақ, шөптерден сәндік бұйымдар жасау

Бұл экологиялық таза әрі дәстүрлі қолөнер түріне жатады.

4. Сәндік өру

Бұл түрі көбінесе әшекей бұйымдар жасауға арналған:

Моншақпен өру

Былғарыдан өру

Сыммен өру

Сәндік өру қазіргі заманда ерекше сұранысқа ие.

5. Техникалық өру

Қазіргі өндірісте қолданылатын күрделі тоқу түрі:

Машинамен тоқу

Өнеркәсіптік тоқыма өндірісі

Бұл түрі үлкен көлемде өнім шығаруға мүмкіндік береді.

Өру техникасы мен құрал-жабдықтары

Өру барысында әртүрлі құралдар қолданылады:

Тоқу станогы

Біз (спица)

Ілмек (крючок)

Жіп, жүн, талшықтар

Техникасы материалға байланысты өзгеріп отырады. Мысалы, бізбен тоқуда ілмектерді дұрыс алу маңызды болса, кілем тоқуда жіптердің тығыз орналасуына көңіл бөлінеді.

Өру өнерінің қазіргі кездегі дамуы

Қазіргі уақытта өру өнері жаңа деңгейге көтерілді. Заманауи технологиялар мен дизайнерлік шешімдер бұл өнерді жаңғыртып, оны сән индустриясының бір бөлігіне айналдырды. Сонымен қатар, қолөнер бұйымдарына деген қызығушылық артып, олар ұлттық бренд ретінде бағалануда.

Қолөнер шеберлері дәстүрлі әдістерді сақтай отырып, жаңа стильдер енгізуде. Бұл – ұлттық мәдениеттің сақталуы мен дамуына үлкен үлес қосады.

Қорытынды

Өру (тоқу) өнері – халықтың тұрмыс-тіршілігімен тығыз байланысты, терең тарихи тамыры бар қолөнер түрі. Оның түрлері мен тәсілдері сан алуан және әрқайсысы өзіндік ерекшелікке ие. Өру өнерін дамыту – ұлттық мәдениетті сақтау мен болашақ ұрпаққа жеткізудің маңызды жолы. Сондықтан бұл өнерді үйрену, насихаттау және дамыту – әрбір саналы азаматтың міндеті.

САМБАЕВА ЭЛЬМИРА ДАЛАБАЕВНА
Абай облысы Аягөз ауданы
«Мектеп жанындағы интернаты бар жалпы
орта білім беретін №6 мектебі» КММ
Көркем еңбек пәні мұғалімі

Қазақ қолөнері арқылы оқушылардың
шығармашылық қабілеттерін дамыту

Қазіргі білім беру жүйесінің басты мақсаты – жан-жақты дамыған, шығармашылық ойлай алатын, ұлттық құндылықтарды бойына сіңірген тұлға тәрбиелеу. Осы тұрғыда қазақтың дәстүрлі қолөнері – оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамытуда ерекше маңызға ие құралдардың бірі. Қолөнер тек еңбек әрекеті ғана емес, ол – мәдениет, тарих, эстетика және ұлттық тәрбие көзі.

Кіріспе

Қазақ халқының қолөнері – ғасырлар бойы қалыптасқан бай мұра. Ата-бабаларымыз тұрмыс-тіршілігінде пайдаланған бұйымдарды өз қолымен жасап, оған ұлттық нақыш, көркемдік мән берген. Бүгінгі таңда бұл өнер түрлері мектеп қабырғасында қайта жаңғырып, оқушылардың шығармашылық дамуына ықпал етуде.

Қазақ қолөнерінің тәрбиелік мәні

Қолөнер арқылы оқушылар:

ұлттық мәдениетті таниды;

еңбекке деген сүйіспеншілігі артады;

ұқыптылық пен төзімділікке үйренеді;

эстетикалық талғамы қалыптасады.

Қолөнер – баланың тек қолын емес, ой-санасын да дамытатын кешенді процесс. Әсіресе, ою-өрнек, тоқу, кестелеу сияқты жұмыстар баланың қиялын кеңейтеді.

Шығармашылық қабілетті дамытудағы рөлі

Шығармашылық қабілет – баланың жаңа идеялар ойлап табу, ерекше шешімдер қабылдау, өзіндік көзқарас қалыптастыру қасиеті. Қазақ қолөнері бұл қабілеттерді дамытудың тиімді жолдарының бірі.

1. Қиял мен ойлау қабілетін дамыту

Оқушылар ою-өрнек құрастыру, бұйым жобалау барысында өз қиялын іске қосады. Әрбір жасаған жұмысы – олардың ішкі дүниесінің көрінісі.

2. Эстетикалық талғамды қалыптастыру

Түстерді үйлестіру, композиция жасау – баланың көркемдік сезімін дамытады.

3. Қол моторикасын жетілдіру

Ұсақ жұмыстар (тоқу, кестелеу) арқылы саусақ бұлшықеттері дамып, бұл өз кезегінде ойлау қабілетіне оң әсер етеді.

4. Өз бетінше жұмыс жасау дағдысы

Қолөнер барысында оқушы өз идеясын жоспарлап, оны жүзеге асыруға үйренеді.

Қолөнер түрлері және олардың мүмкіндіктері

Мектепте қолдануға болатын қазақ қолөнерінің негізгі түрлері:

1. Ою-өрнек өнері

Оқушылар ұлттық өрнектерді үйреніп қана қоймай, өздері де жаңа үлгілер ойлап табады.

2. Тоқу және өру өнері

Жіппен, жүнмен жұмыс жасау – шыдамдылық пен ұқыптылықты қажет етеді.

3. Кестелеу

Бұл өнер түрі нәзіктік пен дәлдікті талап етеді, оқушылардың зейінін арттырады.

4. Ағаш және тері өңдеу

Ұл балалар үшін қызықты бағыт, оларды еңбекке баулиды.

Сабақта қолданылатын әдіс-тәсілдер

Оқушылардың шығармашылығын дамыту үшін мұғалім келесі әдістерді қолдана алады:

Жобалық әдіс – оқушылар белгілі бір бұйымды өздері жоспарлап, жасап шығарады;

Шығармашылық тапсырмалар – еркін тақырыпта жұмыс жасау;

Топтық жұмыс – бірлесіп идея ойлап табу;

Көрме ұйымдастыру – дайын жұмыстарды көрсету арқылы мотивацияны арттыру;

Интерактивті әдістер – бейнематериалдар, цифрлық құралдарды қолдану.

Мұғалімнің рөлі

Мұғалім:

бағыт беруші;

шабыттандырушы;

кеңесші болуы тиіс.

Ол оқушылардың әрбір идеясын қолдап, олардың өз-өзіне деген сенімін арттыруы қажет.

Қорытынды

Қазақ қолөнері – оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамытудың тиімді әрі тәрбиелік мәні зор құрал. Ол арқылы оқушылар ұлттық құндылықтарды меңгеріп қана қоймай, өздерінің ішкі мүмкіндіктерін ашады. Қолөнер сабағы – баланың жан-жақты дамуына ықпал ететін маңызды білім беру бағыты.

Сондықтан білім беру жүйесінде қазақ қолөнерін кеңінен қолдану – болашақ ұрпақты тәрбиелеудің маңызды қадамы болып табылады.

МАЗМҰНЫ

- **САҒЫН НҰРЛЫГҮЛ НҰРЖІГІТҚЫЗЫ**
- **ИЛЬЯСОВА ЛЯЗЗАТ ТАЛГАТҚЫЗЫ**
- **БАРАТОВ САЯТ ҚАНАТҰЛЫ**
- **ТҰРАБАЙ НҰРГЕЛДІ**
- **САМБАЕВА ЭЛЬМИРА ДАЛАБАЕВНА**